

*Павлянчин Р.А.,
студент освітнього ступеня «Магістр»
спеціальності 183 «Технології захисту навколишнього середовища»
Кірейцева Г.В., доц., к.е.н., доцент кафедри екології
Державний університет «Житомирська політехніка»*

ЗАСТОСУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ ЩОДО ОБМЕЖЕННЯ ВПЛИВУ НА ДОВКІЛЛЯ ВІДХОДІВ ПОЛІМЕРНОЇ ПЛІВКИ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Найбільшу шкоду для довкілля завдають відходи полімерної плівки. Вчені підрахували, що 5 трлн. полімерних пакетів у світі щорічно викидаються на смітники, що на кожного мешканця планети припадає по 738 таких пакетів, що 80 % їх використовується населенням Європи та Північної Америки. У багатьох країнах відходи полімерної плівки оголошено «ворогами екології», вилучено з торговельних мереж, а також встановлено значні штрафи і навіть кримінальну відповідальність за їх використання. У країнах ЄС прийнято низку правових актів, що стимулюють скорочення використання полімерних пакувальних пакетів довготривалого розкладу шляхом запровадження податків та повної заборони полімерних пакувальних пакетів довготривалого розкладу. Так, 24 жовтня 2018 року Європарламент остаточно заборонив обіг окремих видів пластикової продукції.

Погляди на вплив відходів полімерної плівки на довкілля та підходи до вибору інструментів щодо вирішення цієї проблеми дуже різняться. На думку європейської організації Pro Europe, мета діяльності якої полягає в тому, щоб забезпечити утилізацію і переробку відходів упаковки найбільш економічно ефективним і екологічно безпечним способом, обов'язковим для кожної країни є використання економічних (ринкових) інструментів. Але, існують певні проблеми та особливості їх використання. По-перше, такий економічний інструмент, як оподаткування, не повинен використовуватися державою з основною метою отримання доходів. Введення збору на поліетиленові пакети може зменшити їхнє споживання на короткий час, але в довгостроковій перспективі такий крок виявиться нежиттєздатним. Наприклад, Ірландія ввела збір на поліетиленові пакети у 2002 р. для того, щоб зменшити кількість сміття. Збір мав бажаний ефект у перші роки, коли використання поліетиленових пакетів різко зменшилося (на 95 %), а споживачі почали використовувати пакети багаторазового вжитку для покупок. Проте через кілька років використання поліетиленових пакетів почало збільшуватися, оскільки споживачі звикли платити збір за них, що, у свою чергу, змусило ірландський уряд збільшити збір у 2007 р. до € 0,22.

Ще однією проблемою будь-якої системи оподаткування або зборів є рішення, як використовувати зібрані кошти. Часто ці прибутки просто йдуть у загальний бюджет країни, а не на покращення стану довкілля. Прийнятним вирішенням цієї проблеми у більшості країн є добровільні домовленості з роздрібними торговцями, які включають в ціну пакета кошти на систему збору та переробки, щоб споживачі розуміли цінність такого пакету. Наприклад, у Великобританії, з початку впровадження таких заходів торговці досягли 40 % зменшення шкідливого впливу поліетиленових пакетів, що перевищило очікуваний результат на 15%. Це було досягнуто за допомогою абсолютного зменшення кількості поліетиленових пакетів на 26 %, а також одночасними діями із збільшення переробки одноразових пакетів та зменшення їхньої загальної маси у відходах. В Іспанії головні асоціації торговців (великого та малого бізнесу) погодилися на добровільні домовленості з регіональними державними органами влади щодо обмеження та більш раціонального використання поліетиленових пакетів споживачами. Ціллю домовленості було зменшити споживання одноразових пакетів у 2012 р. на 50 %. Уже у 2010 р. було досягнуто зменшення на 40 %. У Люксембургу компанія Valorex у співпраці з Міністерством охорони навколишнього середовища та великими торговими представниками ввела збір у розмірі € 0,03 на одноразові пакети для покупок. Водночас вони впровадили екопакети, поліпропіленові тканинні пакети багаторазового використання. Через рік після початку проекту споживання одноразових поліетиленових пакетів значно впало - з 90 до 10 млн оплачуваних поліетиленових пакетів. Подібним чином у Франції кількість поліетиленових пакетів зменшилася на 85 % у період з 2000 по 2008 р.р. У Бельгії роздрібний сектор Someos розпочав добровільну ініціативу, спрямовану на зменшення розповсюдження одноразових пакетів та збільшення кількості багаторазових альтернативних ємностей для покупок, що за 5 років призвело до зменшення на 86 % співвідношення «тоннаж одноразових поліетиленових пакетів / виручка». У Португалії у 2007 р. національна велика торгова мережа відмовилася від безкоштовних пакетів у результаті добровільної ініціативи. В результаті цієї ініціативи відбулося зменшення споживання пакетів на 64 %. Більше того, результати дослідження показали, що, коли пакети були безкоштовними, повторне використання становило лише 5 %, а після того, як вони стали платні – 49 %.

Отже, будь-яка дія щодо поліетиленових пакетів повинна ґрунтуватися на національному підході в тісній співпраці із промисловим сектором та місцевими органами влади. В Україні необхідно створити всі умови для створення систем збирання та утилізації відходів упаковки на ринкових засадах на зразок успішно працюючих таких систем в інших країнах.